

ISSN (E): 2181-4570

**FANTASTIK ASARLARNI INGLIZ TILIDAN O'ZBEK TILIGA
TARJIMA QILISHNING LINGVISTIK TAHLILI (STIVEN KING
ASARLARI MISOLIDA)**

Nazarmatova Yorqinoy Maxmudaliyevna

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

E-mail: yorqinoy479@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola butun dunyoda “Terror qirol” deb tanilgan Stiven King tomonidan yaratilgan “Qora minora” (The Dark tower) asari misolida yozilgan. Shuningdek, maqolada “Qora minora” asarini ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida yuzaga keladigan morfologik va leksikologik transformatsiyalarning tahlil muammolari analiz qilinadi. Maqola uchun adabiyot darsliklari, turli xil lug'atlar va tarjima qilish jarayonida foydalaniladigan ba'zi qo'llanmalar manba sifatida olingan.

Kalit so'zlar: fantastika, morfologik transformatsiya, leksikologik transformatsiya, so'z turkumlari, sintaksis.

**LINGUISTIC ANALYSIS OF TRANSLATION OF FANTASY WORKS
FROM ENGLISH TO UZBEKI (STEVEN KING'S WORKS AS AN EXAMPLE)
ABSTRACT**

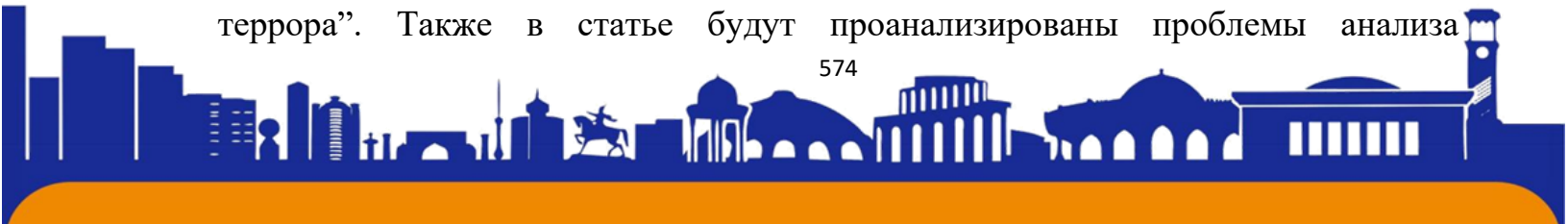
This article is written on the example of the work "The Dark Tower" created by Stephen King, known throughout the world as the "King of Terror". Also, the article analyzes the analysis problems of morphological and lexicological transformations that occur in the process of translating the work "The Dark Tower" from English to Uzbek. Literature textbooks, various dictionaries and some manuals used in the translation process were taken as sources for the article.

Key words: fiction, morphological transformation, lexicological transformation, word groups, syntax.

**ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДА ПРОИЗВЕДЕНИЙ
ФАНТАСТИЧЕСКИЙ С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА УЗБЕКСКИЙ (НА
ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ СТИВЕНА КИНГА)**

АННОТАЦИЯ

Данная статья написана на примере произведения “Темная башня” (The Dark Tower), созданного Стивеном Кингом, известным во всем мире как “король террора”. Также в статье будут проанализированы проблемы анализа

ISSN (E): 2181-4570

морфологических и лексикологических преобразований, происходящих в процессе перевода произведения “Темная башня” с английского на узбекский язык. В качестве источников для статьи были взяты учебники литературы, различные словари и некоторые руководства, используемые в процессе перевода.

Ключевые слова: художественная литература, морфологическая трансформация, лексикологическая трансформация, категории слов, синтаксис.

KIRISH

Stiven King 1947 yil 21 sentyabrda Amerikaning Portlend shahrida (Meyn) tug'ilgan. Stiven Edvin King - turli xil janrlarda, jumladan dahshat, detektiv, fantastika, tasavvuf va epistolyar nasrda ishlaydigan amerikalik yozuvchi; "Dahshat qiroli" laqabini oldi. Uning kitoblarining 350 milliondan ortiq nusxasi sotilgan bo'lib, ularda ko'plab filmlar, televizion o'yinlar va komikslar suratga olingan. U yillar davomida juda ko'p qiyinchiliklarga uchragan shunga qaramay, ijod qilishdan, yozishdan to'xtamagan. Vaqtlar o'tib, uning bosh va o'pka jarohatlaridan tashqari, o'ng oyog'ida juda ko'p suyaklar borligi aniqlandi. Shifokorlar mo'jizaviy ravishda uning oyog'ini amputatsiyadan qutqara oldilar. Uzoq vaqt davomida erkak 40 daqiqadan ko'proq o'tira olmadi, shundan keyin kestirib, singan sohada chidab bo'lmas og'riq paydo bo'ldi. Ushbu biografik epizod "Qorong'u minora" seriyasining ettinchi qismiga asos bo'ladi. U “Qorong‘u minora” sakkizta roman, bitta qissa va amerikalik yozuvchi Stiven King tomonidan yozilgan bolalar kitobidan iborat bo‘lib, bir nechta janrlar, jumladan, qorong‘u fantaziya fantaziyasi, qo‘rquv va Vestern mavzularini o‘zida mujassam etgan bo‘lib, unda “qurolchi” va uning izlanishlari tasvirlangan. minora, uning tabiati ham jismoniy, ham majoziy. Serial va uning Qorong‘u minoradan foydalanishi Stiven Kingning ko‘p dunyosini kengaytiradi va shu bilan uning boshqa ko‘plab romanlarini birlashtiradi. 4250 sahifadan iborat sakkizta romanga qo'shimcha ravishda, Kingning boshqa ko'plab kitoblari hikoyaga tegishli.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Mazkur maqola uchun tadqiqot davomida tarjima qiyosiy adabiyot, qarama qarshi tavsifli tarjima va lingvistik atamalarining izohli tahlili, adabiyotning stilistik tahlili ko'rib, o'rganilib chiqildi. Ushbu tadqiqot uchun, “Tarjimashunoslik terminlarining ko'p tilli lug'at-ma'lumotnomasi” qo'llanmasidan foydalanildi [3]. Grammatika (grek. grammatika “harf o'qish va yozish san'ati”, “harf”) atamasi tilning morfologik va sintaktik qurilishini o'rganadigan tilshunoslikning bo'limi ma'nolarida

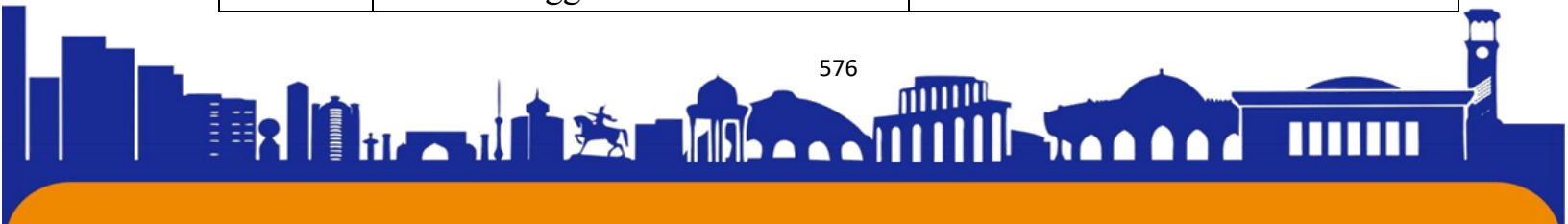
qo'llaniladi. Demak, grammatika tilshunoslikning morfologiya va sintaksis bo'limlarini o'z ichiga oladi. Morfologiya (grek. morhfos "shakl", logos "ta'limot" so'zlaridan olingan bo'lib) so'z shakllari haqidagi ta'limotdir [4]. Leksikologiya (leksika va logiya) -tilshunoslikning til lug'at tarkibi, ya'ni muayyan bir tilning leksikasini o'rganuvchi bo'limi. Leksikologiya har bir so'zni yolg'iz holda emas, balki boshqa so'zlar bilan bog'liq holda o'rganadi [5]. "Adaptatsiya" so'zi lotin tilidan olingan bo'lib adaptatio – "moslashuv" degan ma'noni anglatadi. Bu termin turli sohalar doirasida turli vazifada qo'llaniladi. Hozirgi zamonaviy tarjima nazariyasida "adaptatsiya" tushunchasi ikki xil ma'noda ifodalanadi: 1) asarni qisqartirib, yengillashtirib, o'zgartirib, milliylashtirib tarjima qilish; 2) ayrim so'z, tushuncha va terminlarni tarjima qilish jarayonida o'quvchiga moslashtirish Ingliz tili (inglizcha:English)- hind-yevropa oilasining german guruhiga kiruvchi til. Ingliz xalqining tili [6].

NATIJA

Mazkur maqolada keltirilayotgan asarning 85 ta gaplari tahlil qilindi, bundan 53 tasi morfologik, qolgan 32 tasi leksikologik tahlil jarayonida ko'rib chiqildi. Ulardan 53 tasi ot, 44 tasi fe'l, 23 tasi sifat, qolgan 17 tasi ravish va olmoshdan iborat. Asarni tarjima qilish jarayonida unchalik ko'p muammolarga duch kelingani yo'q. Muammoga duch kelgan qism shuki, sifat bog'lanib kelgan ot ba'zan gapda tushib qolgan, natijada sifat otlashib, egalik, kelishik, ko'plik qo'shimchalari bilan o'zgargan va ot bajargan sintaktik vazifalarda kelgan, ya'ni fan tili bilan tahlil qiladigan bo'lsak sifatlar otlashib ketgan.

Morfologik tahlil: Afsonaviy Qorong'u minora xavf ostida, koinotning so'nggi qal'asi va umidi, ularsiz dunyo to'liq tartibsizlik va vayronagarchilikka tushib qoladi.

	Leksemalar	Morfologik xususiyati
1	Afsonaviy	sifat
2	Qorong'u	sifat
3	Minora	ot
4	Xavf ostida	fe'l
5	koinotning	Ot+sintaktik shakl yasovchi qo'shimcha
6	So'nggi	ravish

7	Qal'asi	Ot+lug'aviy shakl yasovchi qo'shimcha
8	Va	Teng bog'lovchi
9	umidi	Ot+lug'aviy shakl yasovchi
10	ularsiz	olmosh
11	dunyo	ot
12	To'liq	sifat
13	tartibsizlik	Sifat+shakl yasovchi qo'shimcha
14	Va	Teng bog'lovchi
15	vayronagarchilikka	Ot+shakl yasovchi qo'shimchalar
16	Tushib qoladi	Qo'shma fe'l

Leksikologik tahlil: Yaxshilik va yovuzlik kuchlari so'nggi jangda to'qnashadi, chunki Roland Disney - qorong'u minorani vayron qilishdan oldin qora rangdagi odamni to'xtata oladigan yagona odam.

Yaxshilik-

Va – tenglikni hamda gaplarni bog'lash uchun hizmat qiladi.

Yovuzlik – yovuzlarga xos xatti-harakat, xunrezlik, johillik

So'nggi – oxirgi, oxiridagi.

Jang – harbiy qism va qurolli kuchlarning to'qnashuvi, urush.

to'qnashmoq- yuzma-yuz uchrashish, duch kelish.

Chunki – sabab bog'lovchisi

Qorong'u minora – zulmatga cho'mgan, nursiz joy

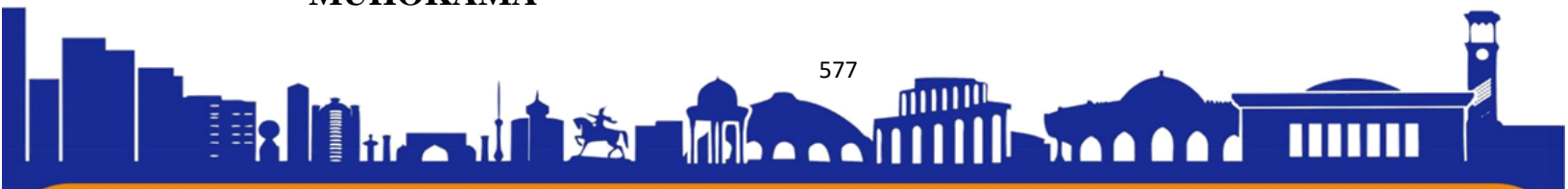
Vayron- tamomila buzulgan, xarobaga aylangan.

Oldin – ilgari, oldinda.

Odam – fikrlash, so'zlash va mehnat qilish qobiliyatiga ega bo'lgan zot, kishi, inson.

Yagona – bu sifat, “bitta” ma'nosini anglatadi.

MUHOKAMA

Ma'lumki, har qanday badiiy asar, u qaysi janrda bo'lishidan qat'i nazar, tahlilga, muhokamaga tortilmas ekan, matnning mohiyatiga kirilmas ekan, u kitobxonlarning ma'naviyatiga hech narsa bermaydi. Hozirgi zamon jahon adabiyotshunosligida badiiy asarlarni ham morfologik va leksikologik tahlil qilishga juda katta e'tibor qaratilmoqda. Bundan tashqari matn tahlili doirasida tanlangan asarning nominatsiyasi ham alohida o'rin tutadi, chunki har qanday asar nominatsiyasi, birinchidan asarning janr va stiliga xos xususiyatlarda sezilarli iz qoldiradi; ikkinchidan, til vositalarining aniq yig'indisi bilan farq qiladi. So'z turkumlariga ayrim tilshunoslar so'zlarning grammatik tasnifi deb qaraydilar va ularda grammatik kategoriyalarni ko'radilar. Boshqa guruh tilshunoslari esa ularni so'zlarning leksik grammatik tasnifi deb ataydilar. Bizningcha, ikkinchi fikr haqiqatga yaqin, chunki grammatik ma'no so'z asosidan tashqarida ifodalanadi, so'z negizi esa leksik ma'no anglatadi. Birinchi fikr tarafdorlarining nuqtai nazarlariga munosabat bildirilganda, so'z turkumlariga grammatik kategoriyalar deb qaralsa, ulardagi leksik mavhum ma'no (predmetlik, harakat va boshqa ma'nolar) mavjud emas degan mantiqiy mulohaza vujudga keladi. So'z turkumlarida leksik ma'no mavjud bo'lar ekan, lug'at tarkibidagi so'zlarning barchasi grammatik kategoriyalar hisoblanmaydi. Asar keltirilgan deyarli gapda barcha bo'laklar o'z ma'nosida o'rnida qo'llangan. Bog'lovchidan ham so'z turkumlaridan ham to'g'ri foydalanilgan (ot, fe'l, ravish, sifat-dosh, harakat nomi, bog'lovchilar, o'z o'rnida) [11].

XULOSA

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, bu asarni yozish uchun muallifga o'n ikki yarim yil vaqt kerak bo'lgan. Shuningdek bu asar ikki ming uchunchi yilda qayta o'rib chiqilgan va qo'shimcha ma'lumotlar kiritilgan. Hikoyada, Roland Deschain qurolchilar deb nomlanuvchi ritsarlik ordenining a'zosi va "Artur Eld"ning so'nggi qismi, uning qirol Artur dunyo analogi feodal jamiyati yo'nalishi bo'yicha siyosiy jihatdan tashkil etilgan u texnologik va ijtimoiy xususiyatlarga ega. Amerikaning Qadimgi G'arbi bilan, ammo sehrli ko'p sehrli jihatlar O'rta Dunyodan yo'qolgan, ammo izlar texnologik jihatdan rivojlangan jamiyatdan qolgan qoldiqlar kabi saqlanib qolgan. Rolandning izlanishi barcha koinotlarning aloqasi bo'lgan afsonaviy bino - Qorong'u minorani topishdir. Aytishlaricha, Rolandning dunyosi "davom etgan" va u tikuvlarda parchalanib ketayotganga o'xshaydi. Urush natijasida qudratli xalqlar parchalanib ketdi, butun shaharlar va viloyatlar izsiz yo'q bo'lib ketdi va vaqt tartibli o'tmaydi. Ba'zan hatto quyosh shimoldan chiqib, sharqdan botadi.

ISSN (E): 2181-4570

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. YOSH TARJIMASHUNOS, V “Qiyosiy tilshunoslik, lingvistik tarjimashunoslik” va “Sinxron tarjima” mutaxassisliklari magistrantlari hamda “Tarjima nazariyasi va amaliyoti” yo‘nalishi talabalarining yillik an‘naviy ilmiy-amaliy anjumani materiallari” qo‘llanmasidagi 13-bet
2. [https://uz.zahn-info-portal.de/wiki/The_Dark_Tower_\(series\)](https://uz.zahn-info-portal.de/wiki/The_Dark_Tower_(series))
3. <https://uz.m.wiktionary.org/w/index.php?search=so%27nggi&title=Maxsus%3ASearch&profile=advanced&fulltext=1&ns0=1>
4. Mansur Masharipov “Ona tilidan 2-qism ma‘ruzalar to‘plami” kitobidagi 96-bet
5. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Leksikologiya>
6. Nargiza erkaboyeva “O‘zbek tilidan ma‘ruzalar to‘plami” kitobidagi 209-bet.
7. <https://uz.m.wiktionary.org/wiki/dengiz>
8. R.I.Xalmurodov “Ilmiy axborotnoma “ asaridagi 59-bet va 74-bet
9. https://uz.mgwiki.top/wiki/The_Dark_Tower:_The_Gunslinger
10. <https://zenodo.org/record/6504140>

